Cinc anys de retallades als jutjats de violència de gènere

La plantilla dels jutjats exclusius o amb funcions de violència envers les dones ha patit una reducció passant dels 467 efectius de l'any 2010 als 448 del 2015. Segons les dades a les quals ha tingut accés CRÍTIC, la davallada més important dels últims cinc anys va ser el 2011: quan CiU va tornar al Govern. Entitats socials i de dones de Catalunya denuncien que aquest és un dels principals efectes de les retallades del Govern de la Generalitat sobre les polítiques de gènere, però no és l'únic que els preocupa. La lluita contra la violència de gènere també pateix l'austeritat.

Laura Aznar / @LauraAzLlu

"Només entrar als jutjats, ja veus els cartells on diu que hi ha hagut una reducció del personal i que, per tant, tinguem paciència", explica **Ester García López, advocada especialitzada en violència masclista i vicepresidenta de Dones Juristes**. Aquest és l'escenari habitual que es troben les seves clientes quan inicien un procediment judicial.

A Barcelona hi ha cinc jutjats exclusius de violència envers les dones, que es coneixen per VIDO, i l'últim ja es va crear com a reforç dels altres, veient que la feina els desbordava. Però la resta de municipis tenen només un jutjat i, en molts casos, aquest porta la instrucció de qualsevol tipus de delicte, des de robatoris fins a accidents de trànsit passant també per les denúncies que interposen les dones. Tot entra dins el mateix sac. De fet, traient Barcelona, només en 14 poblacions més tenen VIDO especialitzats, cosa que vol dir que els 30 jutjats restants que tenen competències en violència masclista són en realitat jutjats mixtos que també s'ocupen, per exemple, del robatori d'una cartera.

El Departament de Justícia de la Generalitat determina el nombre de treballadors que s'ocupen de la gestió administrativa i de l'auxili judicial de les víctimes."És cert que els VIDO són més eficients que els jutjats generals, que atenen molts més assumptes", afirma Patrícia Gomà, actual secretària de Relacions amb l'Administració de Justícia de l'actual Govern de Junts pel Sí, "i és per això que estem tirant endavant un projecte de comarcalització perquè com a mínim cada capital de comarca en tingui un".

A dia d'avui, a Catalunya hi ha **19 persones menys treballant en els jutjats exclusius o amb funcions de violència envers les dones** que l'any 2010, quan la plantilla era de 467 efectius. Però les reduccions més significatives es van produir el 2011 i el 2013. Amb l'entrada de CiU al Govern, el nombre de treballadors que es dediquen a les gestions administratives i a l'auxili judicial va disminuir fins a 442. A la vegada, durant aquests dos anys es van registrar 25.723 denúncies per violència masclista en l'àmbit de la parella, de les quals 258 en total van acabar en sentències de presó.

Pel Departament de Justícia, l'actual conjuntura econòmica és una de les causes d'aquesta reducció, però no l'única. "És evident que un dels motius és la crisi, perquè hi ha hagut una retallada en tots

els àmbits relatius als recursos humans de la Generalitat", explica Patrícia Gomà, "però, a banda, l'any 2014 el Consell General del Poder Judicial va assenyalar que la càrrega de feina d'aquests jutjats havia davallat i que, per tant, una disminució del personal no seria problemàtica". "Segurament, les reduccions ja s'havien fet abans", hi afegeix,"però el 2014 es va formalitzar un acord que afecta tots els jutjats on el Consell certifica que no fa falta tanta plantilla pel volum de feina que hi ha".

Les retallades en la protecció contra la violència masclista no solament s'han traduït en menys personal. En els dos governs d'Artur Mas es va invertir un 24% menys en les polítiques de dones que gestiona l'Institut Català de les Dones. De mitjana, però, la despesa social ha caigut un 15% en els últims cinc anys. O, dit d'una altra manera, els pressupostos destinats a la prevenció, la detecció i la subvenció de les entitats que lluiten per la igualtat van caure dels 9,8 milions d'euros el 2011 als 7,4, el 2015. El 2009, el Govern tripartit del PSC, d'ERC i d'ICV-EUiA ja va retallar en gairebé un milió d'euros els programes de suport a les dones, tot i que el 2010 el va incrementar en mig milió, amb una despesa final d'11,7 milions. Tal com explicava un informe publicat a 'Catalunya Plural', "dins d'aquesta partida pressupostària s'inclouen la gestió dels programes de prevenció i detecció de la violència masclista, el finançament de la línia d'atenció a les víctimes o les subvencions per a plans de polítiques de dones i per a entitats que lluiten per la igualtat".

S'ha reduït la violència masclista?

Però hi ha hagut una reducció de la violència masclista a casa nostra que justifiqui menys inversió? Donem un cop d'ull a les dades.

En el període que comprèn de l'any 2010 al 2015, a Catalunya s'han comptabilitzat 77.378 denúncies per agressions dins l'àmbit de la parella. Però la llei catalana del 2008 preveu que la violència masclista pot manifestar-se també en altres esferes. Així, si s'hi afegeixen les denúncies que s'han produït en l'àmbit familiar –15.194– i en el terreny social i comunitari –3.913, que inclouen, a banda, les víctimes per mutilació genital (176) i per matrimoni forçat (103)–, la violència masclista a Catalunya aquests cinc anys ha donat lloc a 96.764 denúncies. Paral·lelament, en aquest mateix període el Departament d'Interior ha comptabilitzat **62 dones assassinades per les seves parelles, i 18 més, pels seus familiars**. Del total de denúncies, han estat condemnats a presó 754 agressors.

> "Han disminuït les denúncies però per una mala praxi dels funcionaris que treballen en el tema de dones", diuen des de Tamaia

I les denúncies són només la punta de l'iceberg. No representen ni de bon tros la totalitat dels casos. De fet, les expertes de Tamaia, una fundació que vetlla per la recuperació de les dones que han estat maltractades, expliquen que **només un 17% de les víctimes denuncien**. "En els darrers anys han disminuït les denúncies, però això està molt vinculat a una mala praxi dels operadors que treballen amb les dones", explica Raquel Escurriol, terapeuta de Tamaia, "de manera que seria una irresponsabilitat utilitzar aquest argument per justificar les retallades".

Falta formació als jutjats de violència contra la dona

Des del punt de vista de les entitats, no és la crisi el que explica les retallades ni tampoc la inexistència d'un corpus legal que condemni els agressors. De fet, creuen que les lleis, tant l'espanyola del 2004 com la catalana, han estat passos endavant importants, tot i que lamenten que

no hagin anat acompanyades d'una dotació pressupostària suficient que en permetés el desplegament integral. El que opinen és que, si la protecció contra la violència masclista no és una prioritat, es deu, d'una banda, a la "falta de sensibilització per part de l'Administració", i de l'altra, a la "manca d'una formació multidisciplinària" per part dels operadors que treballen directament amb les dones, començant pels que recullen la denúncia i acabant pels que jutgen el cas.

El mateix Departament de Justícia assumeix aquesta mancança. "No hi ha jutges especialitzats en violència masclista; s'hi especialitzen a base de treballar-hi, però no perquè existeixi una formació prèvia", explica la secretària de Relacions amb l'Administració de Justícia, Patrícia Gomà. Tot i així, la Generalitat assegura que té el compromís de posar-hi remei: "Al proper setembre engegarem un nou pla de formació específic sobre aquesta qüestió i premiarem els funcionaris que voluntàriament hi participin". Entitats de defensa de la dona consultades per CRÍTIC creuen que aquest canvi trencaria amb les actuacions que el Govern català ha dut a terme aquests darrers anys.

Un dels problemes, segons aquestes associacions, és que el Govern de Convergència va situar en segon pla els **Grups d'Atenció a la Víctima (GAV), les unitats dels Mossos d'Esquadra que han rebut una formació multidisciplinària en violència masclista** i que atenen i tramiten els casos. "Tenen una visió integral dels problemes que pot tenir una dona i s'ocupen de tot el procés", explica García, "però el Govern de CiU els va treure pes, i aquest és un dels pitjors efectes de les retallades".

Així, en l'actualitat qualsevol agent de les Oficines d'Atenció a la Ciutadania s'encarrega de recollir la denúncia, que només arriba al GAV si cal que es faci una investigació. "Perquè m'entenguis, el mosso que recull el robatori d'un 'bolso' és ara el mateix que recull la denúncia per violència", concreta García. I la falta de formació es nota també en les resolucions judicials, concretament en la quantitat d'ordres de protecció que es deneguen a Catalunya, moltes més de les que es deneguen al conjunt de l'Estat espanyol.

El mite de les denúncies falses

De mitjana, entre el 2010 i el 2015 a Catalunya s'han acceptat un 41% de les ordres de protecció i se n'han denegat un 59%. Les dades de Catalunya eren, almenys fins als últims anys, més baixes que la mitjana de la resta de comunitats autònomes. "Hi ha una resistència molt gran a donar-les, perquè molts jutges no creuen que hi hagi prou proves o perquè no veuen que la situació sigui perillosa", comenta la terapeuta Raquel Escurriol, "però nosaltres pensem que una de les causes importants que se'n deneguin tantes és que hi ha una resistència patriarcal enorme; és una qüestió ideològica".

> A Catalunya els jutjats atorguen només un 41% de les ordres de protecció, per sota de la mitjana espanyola

L'advocada Ester García, de Dones Juristes, opina el mateix: "Hi ha jutges que creuen que les dones demanen les ordres per aconseguir mesures civils que no tenen, com una pensió, la custòdia dels nens o ajudes econòmiques". Per ser mereixedora d'aquesta protecció, la dona ha d'acreditar que està en una situació de risc objectiu, però "si va sense l'assistència d'una lletrada especialitzada, és molt difícil que l'hi concedeixin, perquè ho han de portar tot molt ben preparat", explica García, "i moltes diuen que la volen perquè tenen por, però la por no compta com un motiu vàlid; és subjectiva".

Paral·lelament, cada vegada és més comú que les dones surtin dels jutjats de violència envers les dones imputades també per un delicte. "Això és en el manual del 'bon agressor'", diu l'advocada, "Si

ella em denuncia, jo també la denuncio, i llavors la primera perd força, cau en picat".

Malgrat ser un mite molt estès, l'any 2014 **la Fiscalia General de l'Estat ja va demostrar que només un 0,01% de les denúncies que les dones interposen per maltractaments són falses**. "És un tòpic que, a més, com que no hi ha prou formació, segueix mediatitzant les opinions i les decisions judicials", apunta Escurriol. En canvi, no s'ha fet mai cap investigació de la veracitat de les "contradenúncies" dels presumptes agressors. És un concepte que només es vincula a les dones, però les lletrades cada vegada es troben amb més denúncies falses envers les seves clientes. "Vaig a judicis sent acusació i sent defensa, perquè acuso l'home i defenso la meva clienta que també ha estat denunciada", exposa García.

El problema per posar una denúncia

Un procés judicial "és quasi un segon infern", diuen les entitats de defensa de la dona, i, si una víctima no està preparada per denunciar, "no pots forçar-la a fer-ho". Que la justícia va lenta no és cap descobriment; però, per a una persona que ha estat maltractada, això és especialment dolorós. Les professionals de Tamaia expliquen que, quan les dones arriben a l'associació, fan tot un procés de recuperació que els permet refer la seva vida i que, moltes vegades, quan ho aconsegueixen és quan els arriba la citació del judici. "La seva ment fa que oblidin per seguir endavant i, quan entren en aquest procés, han de fer el contrari del que els demana el cos", explica la terapeuta Raquel Escurriol. "Aleshores el judici les obliga a recordar i donar detalls sobre els episodis de violència i de les dates, perquè, si no, és molt probable que s'arxivi el cas i que, a més, les qüestionin".

Les advocades consultades per CRÍTIC admeten que és imprescindible que puguin declarar amb convicció davant el seu agressor, perquè, quan no tenen un relat coherent, la justícia "les penalitza". I això passa sovint, sobretot perquè estan afectades, ploren o s'enfaden, i els jutges que no tenen formació adequada en la qüestió poden interpretar que no es troben bé o que el seu comportament sembla inestable emocionalment.

Per les entitats, és simptomàtic que moltes dones optin per no denunciar veient les dificultats objectives que han de superar durant aquest procés. Paral·lelament, **el nombre de renúncies de la víctima a la continuació del procediment ha pujat un 130% el 2015** en relació amb el 2014. El fet que no denunciïn o decideixin retirar l'acusació no deixa de ser un problema, ja que, idealment, les denúncies haurien de servir per donar una seguretat a aquestes dones.

Però, perquè la protecció institucional contra la violència masclista sigui efectiva, cal abordar-la seriosament, i, amb això, l'advocada Ester García es mostra taxativa: "Fa falta més voluntat política". Una voluntat que vagi més enllà "de sortir als mitjans dient que el tema els preocupa", i que comenci a materialitzar-se amb dos objectius bàsics: obligant tots els treballadors, per imperatiu legal, a rebre formació sobre la qüestió de la violència envers les dones; i, a més, destinant més recursos humans i materials públics, particularment als jutjats, "on els casos s'acumulen". "En lloc de responsabilitzar-les per no denunciar, s'hauria d'entendre per què no ho fan, i això té molt a veure amb el fet que una denúncia no sempre sigui sinònim de protecció", sentencia García.